
Het bewogen begin

In de serie 'Het bewogen begin' staan pioniers in de Christengemeenschap centraal: wat heeft hen bewogen en welke van hun impulsen zouden in onze tijd verder ontwikkeld kunnen worden?

Cornelis Los – onder het voortekken van geluk

met bijdragen van Arie Boogert, Friedegonda Lehman-Los en Jaap Vermeer

De naam van Cornelis Los (25 september 1895 – 25 februari 1984) is onlosmakelijk verbonden met de stichting van de Christengemeenschap in Nederland. Op zondag 7 februari 1926 wordt in Den Haag, ten huize van de familie Gerretsen, de eerste mensenwijdingsdienst in Nederland voltrokken. Daarbij zijn acht mensen aanwezig, die allen voor de rest van hun leven diep met de Christengemeenschap verbonden zullen blijven.

Onder hen zijn drie stichters van de Christengemeenschap: Friedrich Rittelmeyer, Emil Bock en Heinrich Ogilvie. Drie

anderen hebben het voornemen om als geestelijke de Christengemeenschap in Nederland te dienen: Cornelis Los, Gerrit Gerretsen en Ludovicus Mirandolle. (Op de vergeelde foto, vermoedelijk gemaakt tijdens hun studietijd aan het priesterseminarie, zien ze er als gezworen kameraden uit.) Nog twee anderen maken deze dienst mee: Elisabeth Gerretsen-Mees, de vrouw van Gerretsen en Lucky Hupkes, de verloofde van Cornelis Los.

Lucky

Al betrekkelijk vroeg in zijn leven maakt Kees Los (zo is zijn roepnaam) kennis met de antroposofie. Door gesprekken met theosofen komt hij in aanraking met de leer van karma en reïncarnatie – maar boeken van Besant en Blavatsky trekken hem niet aan. Via een familielid hoort hij vertellen over 'een man die nog meer wist dan de theosofen en die kon vertellen van de Christus'. Deze man vertelt Cornelis Los over Rudolf Steiner en geeft hem antroposofie te lezen. Zo komt hij in aanraking met enkele pioniers in de antroposofie, waaronder dr. Elisabeth Vreede. Zij stelt hem voorafgaand aan een openbare voordracht van Steiner aan hem voor. Later, na een voordracht van Rudolf Steiner voor studenten in Delft, begroet Steiner hem en kijkt hem heel lang aan, waarbij hij zijn hand vasthoudt. 'Het was of een engel je aankeek, zo vol liefde gebeurde dit', zegt Cornelis Los later over deze ontmoeting.

Overigens heeft ook Los' latere echtgenote,

Van links naar rechts: Ludovicus Mirandolle, Gerrit Gerretsen en Cornelis Los tijdens een gezamenlijke wandeling (jaartal niet bekend)

Lucky Hupkes, een gedenkwaardige ontmoeting met Rudolf Steiner. Zij werkt als manusje-van-alles in de kliniek van haar tante, Ita Wegman. Omdat noch zij, noch haar tante idee hebben wat voor beroep de jonge Lucky Hupkes zal moeten gaan uitoefenen, brengt Ita Wegman haar nichtje naar Rudolf Steiner met de vraag om raad. Lucky is er ongelukkig onder: waarom zouden ze zijn tijd in beslag moeten nemen? Steiner is heel vriendelijk, geeft geen enkele raad, maar zegt haar, dat ze heel gelukkig zal worden. 'Dat ben ik dan ook met Kees geworden!', is later haar commentaar.

Op 14 juli 1926 ontvangen Kees Los en Lucky Hupkes de huwelijkswijding, die bij deze gelegenheid voor het eerst door Heinrich Ogilvie in het Nederlands is vertaald. Uit het huwelijk worden een dochter en twee zonen geboren. 58 jaar lang staat het leven van Lucky Los ten dienste van haar man en van de Christengemeenschap. Zij en haar familie maken het hem (ook financieel) mogelijk om de stap te zetten naar het priesterschap. Samen met Gerrit Gerretsen en deels samen met Ludovicus

Mirandolle gaat hij een jaar lang voor periodes van zes weken naar Stuttgart om de studie aan de net begonnen priesteropleiding te volgen. Op de laatste adventszondag van 1926 ontvangen Los en Gerretsen samen de priesterwijding. In 1928 volgt ook Mirandolle.

De ware betekenis van Christus

Na zijn werkzaamheid in Den Haag vestigt Los zich in 1930 met zijn gezin in Rotterdam, in een groot huis aan de Westzeedijk. De suite op de begane grond wordt verbouwd tot kerkzaaltje, zoals in het begin op zoveel plaatsen gebeurt. Als gevolg van de economische crisis in de jaren dertig kan de kleine gemeente dit huis niet behouden en moet worden uitgeweken naar gehuurde primitieve zaaltjes.

Het voorbereidende werk van Heinrich Ogilvie en van Gerrit Gerretsen in Bilthoven en Zeist leidt ertoe, dat in 1937 een geestelijke daar kan werken. De familie Los verhuist naar Hilversum, waar eveneens voorbereidend werk is gedaan. Kees Los treedt op als geestelijke voor beide gemeenten en

celebreert afwisselend in het Gooi en Zeist. Behalve deze twee gemeenten verzorgt Los ook cursussen en gespreksgroepen in Amersfoort, Barneveld, Voorschoten, Nunspeet, Baarn en Bussum. Aanvankelijk worden alle reizen per fiets afgelegd, later met de motorfiets – wat heel veel tijd en energie kost.

Na de Tweede Wereldoorlog krijgt Zeist een eigen inwonende geestelijke. Kees Los blijft in de gemeente het Gooi werken tot het einde van de jaren zestig, toen hij niet meer kón. Gekscherend, maar met groot respect voor zijn uithoudingsvermogen, zeggen de gemeenteleden bij zijn afscheid: 'Meneer Los is total loss...'.
In 1971 verhuist het echtpaar naar een verzorgingshuis in Lochem. Iedere ochtend brengt Los aan zijn schrijftafel door en werkt aan zijn artikelen en zijn laatste boek over Geert Groote en de Broeders des Gemeenen Levens. Op een ochtend verschijnt Los bij hoge uitzondering niet in de mensenwijdingsdienst. De geestelijke Joost Nijkerk bezoekt hem dezelfde middag en treft hem ziek en ellendig op bed aan. Aan de muur boven zijn bed hangt een bijzonder schilderij. Nijkerk wijst ernaar en vraagt: 'Is dat Ierland?'. Los bevestigt zijn vermoeden en begint gloedvol te vertellen over het landschap, de geschiedenis en zijn vele reizen door Ierland. Als bij toverslag is zijn ellendige toestand verdwenen.

Het is een korte opleving, alsof nog één keer het vuur onder de as vandaan komt. Enige dagen later, op 25 februari 1984, overlijdt hij. Hij wordt vóór zijn dierbare altaar, waar hij jarenlang 'als een vrome boer de communie heeft ontvangen' (een uitdrukking van Joost Nijkerk) opgebaard. Bij het begrafenisritueel staan 22 priesters rondom de baar. Zijn echtgenote overleeft hem nog vijf jaar.

Niet alleen voor haar was dit het einde van een gelukkig leven (de voorspelling van Rudolf Steiner betekende voor haar: een gelukkig leven met haar man!). Ook Cornelis Los kon, terugblikkend op zijn leven, constateren dat hij het geluk kende, 'de ware betekenis van Christus in het licht van de antroposofie aan de mensheid te mogen brengen'.

Zo staat in zekere zin de stichting van de Christengemeenschap in Nederland onder dit voorteken van het geluk: enkele mensen, die in de bewogen twintigste eeuw de Christus herkennen en nieuw verkondigen. Daarbij hebben de stichters onder uiterst gebrekkige omstandigheden moeten opbouwen, wat wij mogen voortzetten.

Publicaties van Cornelis Los

Naast vele artikelen in het Nederlandse tijdschrift *De Christengemeenschap* en het Duitse maandblad *Die Christengemeinschaft* schreef Cornelis Los de volgende boeken:

- *Das Keltentum in Wolframs Parzival*, Academisch proefschrift. Amsterdam 1927
- *Parzivals Graaltocht*, vrije bewerking van het epos van Wolfram von Eschenbach. Rotterdam, 1936. Tweede druk 1949. Driebergen 1985
- *De Oud-Ierse kerk – Ondergang en opstanding van het Keltendom*. Zeist 1975 (in het Duits vertaald als: *Die alt-irische Kirche*, Stuttgart (jaartal onbekend))
- *Van Geert Groote tot Erasmus – De broeders des gemeenen levens en de navolging van Christus*. Zeist 1984
- In zijn nalatenschap gevonden (niet gepubliceerd): *Die siebenjährige Rhythmus in Goethes Lebenslauf*.